

Таргачніч твас...

Сардэчна запрашаем!

Пацаўся тыдзень літоўскай літаратуры ў Беларусі. Гэта знамянальная падзея ў культурным жыцці нашай рэспублікі адбываецца напярэдні дзень нацыянальнага свята — 40-годдзя БССР. Тыдзень літоўскай літаратуры — яшчэ адно яркае сведчанне братэрскай дружбы двух суседніх народаў — беларускага і літоўскага. Гэтая дружба мае глыбокі гістарычны характар. З непамятных часоў, у самым бліжэйшым суседстве, на малых і берагах слаўнага Нёмана жывуць два працавітыя, мужныя, шчырыя народы, добрыя да сяброў і суровыя да ворагаў. Немаючы адзін аднаго, яны заўсёды былі саюзнікамі і саюзніцамі ў сваёй барацьбе з ворагамі. Не дарма ў нашым народным фальклоры — у паэзіі, казках і песнях — так многа агульнага. Агульнае лёс — агульныя песні.

Працоўны тыдзень заўсёды разумеў свайго брата беларуса, яго патрыю, яго гора, паднявольнае жыццё пад уладай панноў і капіталастаў. Гэтак жа і беларус разумеў літоўца. І таму вельмі часта яны разам, плечо ў плечо, надымаліся на барацьбу супраць сваіх акадэматыў і чужаземных захопнікаў, якія не аднойчы спрабавалі занявольць нашы народы. Даволі прыгадваў дружбу Каліноўскага і Мацвяжычуса, якія разам узвучалі паўстанне беларускіх і літоўскіх сялян супраць прыгнёту царства ў 1863 годзе. Дзесяткі яркага прыкладаў дружбы і інтэрнацыянальнай аднасці даюць сумесныя выступленні рабочых Літвы і Беларусі, разам з рускім пралетарыятам, пад кіраўніцтвам партыі Леніна, у рэвалюцыю 1905—1907 гадоў і ў Вялікую Савецкую вайну. Мы ніколі не забудзем, што неабавязна пасля ўтварэння Беларускай і Літоўскай савецкіх рэспублік а'езд Саветаў абедвух рэспублік прынялі аднадушнае рашэнне: у мэтах аб'яднання дзеянняў супраць агульнага ворага — міжнародных сіл імперыялістычнай контравалодцы і яе ўнутранай буржуазна-нацыяналістычнай агентуры — аб'яднаць у адзіную Літоўска-Беларускую Савецкую Сацыялістычную Рэспубліку. У гэтым акце выявілася адвечная дружба нашых народаў.

У выніку подлай здрады буржуазных нацыяналістаў імперыялістам удалося ў тым жа адраваць Літву ад брацкай сям'і савецкіх народаў. Але ім не ўдалося паставіць на калені Геранічы і вольналюбівы літоўскі народ! Дваццаць год ён ледзь рашучо барацьбу, адчуваючы падтрымку сваіх усходніх братоў. Зваржэнне літоўскім народам буржуазна-фашысцкай дыктатуры ў 1940 годзе было сустрэтай ў Беларусі як вольналюбівая свята нашай агульнай перамогі. З таго некапамомага лета і на гэкі выжыві мы — у адзінай сям'і. Мы разам змагаліся супраць гітлераўскіх захопнікаў. Плечо ў плечо, як браты, разам з усімі савецкімі народамі мы ўшпунена ідем да камунізма! Маціце наша дружба, расце ўзаемаплыв нашых сацыялістычных культур.

Багату гісторыю маюць нашы літаратурны сувязі. У Вільнюсе доўгі час жылі і працавалі нашы народныя паэты Янка Купала і Якуб Колас, там яны напісалі свае лепшыя дараваляўчыныя творы, там яны часта сустракаліся з перадавымі літоўскімі пісьменнікамі. Агульнавядомы факт, што Янка Купала і Людас Гіра былі гэтамі шматгадовамі шчырамі і дружбы. У гады Айчынай вайны, калі беларускія і

літоўскія пісьменнікі з пяром і вінтоўкай змагаліся супраць агульнага ворага, а таксама ў пасляваенны час дружба наша маціце з кожным днём, з кожнай сустрэчай. Вядома, што цалер сустракаюцца, як самыя лепшыя сардэчныя сябры, Антанас Веніслава і Пятрусь Броўка, Міхась Яныкоў і Костас Корсакас, Эдуардас Межалайціс і Міхась Калачыніскі, Уладзімір Карнаў і Эўгеніюс Матузьявічус і многія-многія пісьменнікі нашых брацкіх народаў.

Расце колькасць перакладаў з літоўскай мовы на беларускую і з беларускай на літоўскую. Толькі за апошні год у Беларусі выйшлі асобным выданнем «Літоўскія апавяданні», анталогія паэзіі «Галасы сяброў», «Брацкая паэма» Э. Межалайціса. Многа вершаў, апавяданняў надрукавана ў нашых часопісах. Праўда, трэба шчыра сказаць, што мы павінны перакладаць адзін аднаго значна больш, чым перакладлі дагэтуль. Нема сумнення, што тыдзень літоўскай літаратуры ў Беларусі паслужыць гэтаму высакароднай справе.

У гэты дзень, калі сустрач з беларускімі чытачамі, прыгадваюць літоўскія пісьменнікі: П. Шаліціс, А. Веніслава, Э. Межалайціс, А. Гудайціс-Гузіявічус, М. Слупіскі, І. Давідавічус, Э. Матузьявічус, А. Жукаўскас, В. Рэймерс, Ю. Марцінявічус, У. Мазурунас, К. Кубіліскас, А. Балтрунас, В. Радайціс, а таксама вядомыя акцёры: Е. Саулявічус, Р. Тумалдзічус, І. Ясэяніта, Р. Сіпарыс, В. Віржоніс.

Сардэчна запрашаем вас, дарэгія сябры! Іван ШАМЯКІН.

На здымку: група літоўскіх, беларускіх, рускіх пісьменнікаў у Вільнюсе ў 1952 годзе на вуліцы Людас Гіры ў час адкрыцця мемарыяльнай дошкі на доме, у якім жыў народны паэт Беларусі Янка Купала.

Багацце зместу і формы

Літоўскі народ стварыў невычарпальны мастацкі багаці. Яны сталі крыніцай творчага натхнення, якая заўсёды жывіла мастакоў-прафесіяналаў як у мінулае, так і цяпер.

Прафесіянальнае мастацтва ў Літве стада саврадаў народным толькі пасля стварэння сваёй галавы.

Галоўным пытаннем стаў змест твора, насычанасць багатым жыццёвым матэрыялам як пазнавальнага, так і эмацыянальнага характару. Паявілася многа актуальных тэм з сучаснай савецкай рэалісці, якія выражаюць творчы і багаты пафас нашай эпохі. Паўста пераходныя ў творы, якія ўсавобілі тое новае, што прынесла з сабой у Літву савецкі лад. Пазрэў неабавязны літэратурны даўн 1940 года адлюстравалі ў сваіх карцінах П. Калінаскас, В. Мацвяжычус. Надзяленне беззямельных і малазямельных сялян канфіскаванай памешчыцкай зямлі ўвекалечылі А. Гудайціс, В. Мацвяжычус, З. Петравічус. Геранічыны паданні савецкай вайны ў літоўскай партыі і тыме ворага ў час Вялікай Айчынай вайны паказаны амаль кожным літоўскім мастаком. Шырока і разнастайна прадстаўлена ў нашым мастацтве жыццё літоўскіх каласнікаў. Асабліва цікавыя работы жывапісцаў: З. Петравічуса, В. Дайкі, В. Мацвяжычуса; скульптураў: Н. Патрусіса, П. Вайналы, Г. Рудзініскас, І. Кедайніса; графікаў: І. Кузьмінскіса, В. Юркунаса, В. Гальдзікаса і інш.

Даволі сціпла адлюстравана жыццё прамысловых рабочых. Але работы на гэтую тэму І. Кедайніса, Н. Петрусіса і інш. не менш выразныя, як і на іншых тэмах.

Багата прадстаўлена ў мастацтве і слаўнае мінулае народа як у больш аддаленыя часы, так і геранічныя барацьбы пралетарыята, кірмемага Камуністычнай партыяй Літвы. Асабліва ўдалыя скульптуры Н. Патрусіса і Б. Вішняўскаска, Б. Вагда-

наса, карціны В. Мацвяжычуса; гравюры С. Роцінаса і інш.

Усе гэтыя і іншыя тэмы ўвасоблены ў кампазіцыйных не толькі ў імпрэсіяністычных папулярных мэтах, хоць у некаторых работах мастакі не пабеглі аднабаковасці. Амаль ва ўсіх варіантах над пазнавальным бокам пераважае эмацыянальны момант. І ўсе асаблівае формы мастацкі імкнучы падпарадкаваць бытучама ў творы эмацыянальнаму настрою.

Гэта адносіцца таксама і да мастакоў, якія займаюцца тымі жанрамі творчасці, у якіх менш выяўлена вытворча і багата дзейнасць чалавека, як, напрыклад, у партрэта або пейзажах. Але ў работах літоўскіх майстроў партрэта вобраз чалавека стаў непараўнальна больш жывым, прадэманстраваным і выразным, чым у дараваляўчыны час. Асоба чалавека ў літоўскім савецкім мастацтве стала матэрыяльнай і глыбокай. Незабывны партрэт стварылі скульптары П. Александравічус, П. Вайыла, Н. Патрусіс, жывапісцы І. Шылейкі, Ю. Веніжэніскіс, графікі Т. Кулакаўскас, І. Пашкаўскайтэ і інш.

Пейзажысты, прадстаўляючы прыгажосць роднай зямлі, у сваіх карцінах заўсёды выяўляюць той эмацыянальны пачатак свайго лірычнага перажывання, які так характэрны для народнай песні. Гэты адносіны мастака да прыроды вельмі ярка выражаны ў пейзажах А. Жмуідзінавічуса, у стрыманых і некалькі суровых вобразах прыроды І. Шылейкі, І. Трочынявічэ-Жэбенене, А. Савініскаска, у сакральна-дэкаратыўных палотнах А. Гудайціса, Л. Кацінаса, у мажык і летучынях пейзажаў А. Патрусіса, акварэлях А. Бурачуса, у захвалаючых гравюрах на дрэву І. Кузьмінскіса або афортах А. Кучасы. Вобраз роднай прыроды ў творах пейзажыстаў атрымаў як ніколі яркую нацыянальна-характарыстыку.

Натуральна, што з жыццёвага матэрыялу, з глыбокага і прадэманстраванага зместу выходзіць ідэйная і выхавальная накіраванасць твора. Было б памылковым думаць, што ідэйнасць, асабліва яе палымыйна эмацыянальна афарбоўка, не ўзнікае з саюза тэма і зместу твора. Такія погляды некаторых літоўскіх мастакоў былі прычынай таго, што іх работы сталі шэрымі, не хвалявалі глядача. Аказалася, што ўсхвалявалі глядача можна толькі тады, калі хваляецца сам мастак, калі ён свае думкі ўвасобіў у выразную і эмацыянальную форму, калі ён усведамляе сілу ўздзеяння прымянямай ім формы. Праўда, не ўсе нашы мастакі пасліглі гэтую творчую мурасць. Многія з іх яшчэ часта блукаюць у лакутах творчых пошукаў. Але варта адзначыць дасягненні ў галіне мастацкага ўвасоблення жыцця. Многія аўтары карцін прымяняюць багацце мастацкіх форм і стыльовыя прыёмы. У кожнага з іх можна заўважыць паўную эвалюцыю ў творчым абліччы.

Сярод скульптураў ярка выяўляецца творчасць Ю. Мікенаса, Б. Пунадаса і І. Кедайніса тым, што яны шукаюць у сюжэце і ў форме вельмі манументальнасці і гранічнага лаяваным дэя самай яркай выразнасці. У кожнага з іх іншы выразнае свой темперамент і здольнасць глыбокага разумення зместу. Але ўсе яны ўмеюць паказаць галоўнае ў скульптуры, усхвалявалі глядача выразным і ёй геранічным каларытным спалучэннем, атрыманым у якасці неабавязна каларыстычнага тэм, карыстаюцца пераважна В. Мацвяжычус, А. Жмуідзінавічус і інш.

Разнастайнасць мастацкіх прыёмаў, тэхнікі і почыраў дамагае літоўскаму савецкаму мастацтву развіваць багаці форм і індывідуальных почыраў, паявіўшыся сілу яго ідэйнага і эстэтычнага ўздзеяння на глядача. Апроч таго, мастацкая форма, арганічна звязаная са зместам твора, атрымала ярка выражаны нацыянальны характар, які больш, чым калі-небудзь, набліжаецца да саврадаўнага характару народнага мастацтва, але на вышэйшым узроўні прафесіянальнага майстэрства.

Літоўскае савецкае мастацтва развівае лепшыя традыцыі народнай творчасці і набліжаецца да масавага глядача не толькі актуальным жыццёвым зместам, але і зразумелай яму роднай мастацкай формай.

Сярод маладых скульптураў можна заўважыць імкненне працаваць на матэрыяле дрэва. Гэтым яны звяртаюцца да традыцый народнай скульптуры. Сваёасаблівае матэрыялу і спосабаў яго аддзелкі даюць скульптарам новыя сродкі выражэння думак і эмоцый. Вельмі значных поспехаў дамагліся на матэрыяле дрэва скульптары браты Леонас і Уладас Жуліскі.

Скульптура стаіць на першым месцы сярод іншых відаў літоўскага выяўленчага мастацтва і вызначаецца багаццем сваіх форм, яркай выразнасцю і майстэрствам.

Сярод жывапісцаў мы знаходзім не меншую разнастайнасць мастацкіх прыёмаў і форм, хоць няма той прасторы ў выражэнні, як у скульптураў. Чысціней і яркасцю святла, саканітасцю і шырыняй мазка, тэмпераментам кампазіцыйнай пабудовы карціны і багатай дэкаратыўнасцю вызначаюцца палотны А. Гудайціса, Л. Кацінаса, В. Каратауса. У іх карцінах ёсць нешта святлачанае, радаснае, а багацішымі адценнямі готых настраў. Больш спакойным і гарманічным каларытным спалучэннем, атрыманым у якасці неабавязна каларыстычнага тэм, карыстаюцца пераважна В. Мацвяжычус, А. Жмуідзінавічус і інш.

Разнастайнасць мастацкіх прыёмаў, тэхнікі і почыраў дамагае літоўскаму савецкаму мастацтву развіваць багаці форм і індывідуальных почыраў, паявіўшыся сілу яго ідэйнага і эстэтычнага ўздзеяння на глядача. Апроч таго, мастацкая форма, арганічна звязаная са зместам твора, атрымала ярка выражаны нацыянальны характар, які больш, чым калі-небудзь, набліжаецца да саврадаўнага характару народнага мастацтва, але на вышэйшым узроўні прафесіянальнага майстэрства.

Літоўскае савецкае мастацтва развівае лепшыя традыцыі народнай творчасці і набліжаецца да масавага глядача не толькі актуальным жыццёвым зместам, але і зразумелай яму роднай мастацкай формай.

Уладас ДРЭМА.

Вільнюс.

Ліст Андрунаса

Апавяданне

Было гэта не так даўно, але яшчэ ў той час, калі ў Літве гаспадарылі пані і буржуа. Я пасіў панскую жыўду.

Кожны вечар, калі я прыгнаў статак з поля, гаспадар сустракаў мяне каля варот і адразу ж дапытваў:

— А ў Андрунаса на двары ты сёння пасіў?

— Пасіў, пасіў...

— Ну-тка, паглядзі мяне ў вочы! Глядзі, не міргаў! Ну!

Але я не магу глядзець гаспадару ў вочы, бо ён адразу ж аб усім аздагадаецца. Прысадысты, з ляснай, як у святога Франціска, з рукамі, якія звісаюць ніжэй калені, ён стаіць перада мной і пільна сочыць за кожным мірганнем маіх вачэй.

— З паты вымеру! — злучыць ён. — Я табе пакажу, дзе ракі зліваюцца! Заўтра ж каб усё было страўдана!

Ранішэй я зноў выгнаў статак на той бок пасяку. Калісьці тут была вялікая вёска Вічуня, а цяпер толькі хутары, раскіданыя там-сам па полі. Засталося толькі кімненне ад падмураў да дзе-ні-дзе трапцёва адзінокая ярына з абдэртат карой і высыхалымі галінкамі, або вішнёвае дрэва ці звалы кусты агрэсту... А пасярод усіх гэтых разбураных сядзіб, на самай усходняй пасяку, прытулілася сядзіба старога Андрунаса. Ды як якая там сядзіба! Проста замшлыя хацінка з трыма ахеніамі, такія ж згорбленыя і старыя, як і сам Андрунас: з аднаго боку ён — хлябчук, у якім заўсёды бле каза, з другога — маленькая камора для неабмалочанага збожжа. Навокал — ні плоту, ні дрэва, ні нават кусточка. Усё тут разварнуў, выскі, з карнінем выраў мой гаспадар Алейкіс.

— Прэч хутэй з майя зямлі, а то ў суд падам! — толькі і чуў ад яго штодзень стары Андрунас.

Даўно ён павінен быў перасяліцца ад-

сюль. Яшчэ калі вёску разбівалі на хутары, камянік, падкуплены кулакамі, адвёў яму невялікі кавалак самай горшай зямлі на ўскраіне пасяку, за Вічунскім выганам, а яго сядзібу прырэзаў Алейкіс. Перасяліцца Андрунас павінен быў. Але ён не спынаўся, прайшло лета, другое, а хацінка яго стаіць усё на тым жа месцы. Калі хто спытаў у Андрунаса, чаму ён не перасяляецца, прайшло лета, другое, а хацінка яго стаіць усё на тым жа месцы. Калі хто спытаў у Андрунаса, чаму ён не перасяляецца, прайшло лета, другое, а хацінка яго стаіць усё на тым жа месцы. Калі хто спытаў у Андрунаса, чаму ён не перасяляецца, прайшло лета, другое, а хацінка яго стаіць усё на тым жа месцы.

— Кожны дзень пасі на двары Андрунаса! У хату кароў заганяй! А вачэй хлэў запусці! Каб і смуроду яго там не было!

Так і жыў Андрунас са сваёй жонкай Агатай, такой жа, як ён, старою, змаргелай жанчынай, усім пасіваею, з тонкімі, як пружкі, ногамі... Нікога не было з ім, апроч іх казы, якая ўвесь час бляла ў хлябчук, аж пакуль старая Агата не выцінула яе за вярочку і не выйшла за гарод.

А калі з поля павее вясчэрняй прахалодай і запахне роснымі лугамі, яны ўсё ўтрох вяртаюцца дамоў. Упералзе крочыцы Андрунас, несучы на плячах мех, набіты травой, за ім следам Агата, а ззаду, на вярочцы каза, якая ўвесь час на дарозе імкнецца адстаць і скаціць дзе-небудзь збожж кусты гародніны.

Днём Андрунасу, як звычайна, няма дома. Я падганяю статак бліжэй да іх двара, каб выгнаць загал свайго гаспадара. Падганяю і гляджу. Давары зачынены на замок, дварык чысціцца вымечены, пад страхой паяваючы пахучым вадарам, сохнуць травы, сабраныя Агатай: па-

Ю. БАЛТУШЫС

Пятро ПРЫХОДЗЬКА.

ЛІТВЕ

Літва! Прыбалтыкі прасторы, Крутыя рэчак берагі! З табой адны нам свеціць зоры, Удаль асвятляючы шляхі.

Я са сваіх палёў шырокіх Чуў стук дзятлаў на зары, Дзе ў сін азер тваіх глыбокіх Глядзіцца стронкія бары.

Такія ж на тваіх раўнінах Сады, ў пясчэтых белах пуць, Такія ж вербы і рабыны, Бы ў нас, пад вокнамі растуць.

Зімою той жа лёгкі-іней З друа аспаецца на шлях, Вясной, як зялён сад расквіе, Уса ў квецені зямля.

Сястра, сёброўка Беларусі, Як з табой ў нас бесны кругі! Я шчырым сэрцам ганаруся, Што ў Вільнюсе жыве мой друг.

Што там, дзе хмара прапымвала І чуўся першы летні гром, Твой Людас Гіра і наш Купала Сядзелі за адным сталом.

А там, дзе ноч сціскала краты, Іх вяршы паяваў Таўлай, І танк у песнях славіў брата, Як і турму прыносіў май.

Цяпер шумяць вясной палеткі, Лугі ў тумані майскіх рос, І я ад сарца сёння кветкі Табіць з зямлі майя прынес.

Прымі ж, Літва, маё вянчанне, Усю цэлым сардэчным слоў І гэты верш як пажаданне Найлепшай дружбы між сяброў.

Уладас МАЗУРУНАС.

Вечар

Як бегу я, мой час вясчэрні, Як цікі змрок на вуліцах блукае, І сінія аржыць наўкола цені, І двор старэнкі браму адчынае.

Праходжу я туды, дзе засланіла Галычэстым драпам спархаваны домік, Туды, дзе ганак цёмны і пахілым Яшчэ хавае крокі невядомых.

Там бачу сувязь даўноў старадаўляў Дзе з будучым жыццё жыццё былое, Ды сказана даўно старома-годзе, Маё жыццё — развалдзе вясное.

Гляджу: пярэсты кот ідзе па даху, Гарач праменнем паліткі чарапіцы, А цемра ідзе, ахулаючы гмаці, І толькі гораду майму не спіцца.

Я думаю, а вечар гасне влода, Ноч зачыняе сціха акныны, Канчэцца ідылія наўкола, Як гук апошняй і дэмані званіны.

Пераклаў Алякс ЗВОНАК.

Эўгеніюс МАТУЗЬЯВІЧУС.

ПАЧАТАК ВЯСНЫ

Ужо Нёман прасянаецца шырокі, Пацянае непер бег турботы, Праваюцца праменні праз аблокі, Быццам цёплым, залацістым мёд.

І зніжыў на сцілах ручайны, Свіст птушчын чучеца ізноў, Ах, якія добрыя хвіліны, Што шукаў, зладзіць, усё знайшоў.

Радасць ты знайшоў і маладосць І песню, Зноў юнацкі ты бачыш сям, Так бынае ў час шудоўны вясні, У час авяртання маладой вясні.

Пераклаў А. ЗАРЬЦКІ.

Рыгор БАРАДУЛІН.

На возеры Балтыс

І хто яго Белым назваў, Такое блакітнае возера? Ён можа, як я, вяславаць Пад цёплым, праменістым позіркам.

Мо' быў зараваран тым Вось гэкімі ж доўгімі косамі, Што здаўся і колер вадзі Аднолькавым з ім, бялістым.

Што толку з гаданай май! — Гісторыя зоймечна назвае, Мн у царстве красы — удавік, Яны мне дарогу паказвае.

Вяслоў з бядой палалам, Кірую сваёй духаваслоўкаю, І перскі лютуць ад вясла, Іграюць на сонцы вясёлкамі, Чарпак заціпае вадзі, Нагрэтая ласкамі чарэня.

Плывем мы... Ахутвае даль Смутно прырмстай вясчэрню, Дзвучыце піжак адаю, Маншэй надлігаю на вёслах я, І з Саулей і разам ямы

Пра дудачку песню узвяслоу, А сонца садзіцца, Спачне Няхай сабе трохі, высокае! Мне свеціць другое вясней — У лодцы яву,

сінявокае...

1) Сауля — сонца і імя дзвучыны

